

BOKAMOSO

KGATISO 33 SEDIMONTHOLE 2009

DEBSWANA PENSION FUND KE LETLOLE LA MOTIA - Tiny Kgatlwane

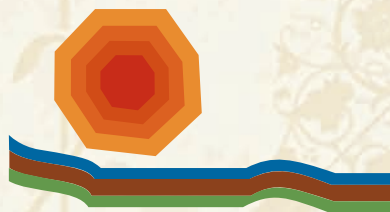
**Dithuso Tsa Phitlho Ya Leloko
(Funeral Advance Cover)**

*Ke eng re atlega:
Tabake Kobedi a bolela
ka bokamoso jwa letlole*

**RE TSWA KGAKALA
KA GO GAPA
DIKGELE!
RE MEGAKA MO GO TSA
THERISANYO LE MALOKO!**

DPF GO YA KA TEBO YA BONE

DEBSWANA PENSION FUND
Your fund: your security for your future

Agatha Sejoe

Kakgelo ya Morulaganyi

Kakgelo go maloko otlhe. Re tsamaile mmogo dingwaga tse di masome mabedi le bothano tse di fitileng!

Go fitlhelela dingwaga tse di masome mabedi le bothano o ntshe o dira tiro ka manontlholtho le go itoma sangate, ga se tiro e e motlhofo, mo komponeng epe, mme se, re se kgonne. Mo godimo ga moo, go nametsa pelo ka gobo basimolodi ba letlole re akaretsa lekoko la baemedi, bodiredi, bahiri le ba bangwe, ba sa ntshe ba le mo botshelong go ka re itsise ka ga tsela e ba e tsamaileng go tla go fitlha fa re leng teng gompiano.

Godimo ga tsotlhe, ke motlotlo go lo neela lebegakgang la BOKAMOSO le le kgethegileng go tshwaya go wediwa ga dingwaga tse di masome mabedi le bothano ga DPF le le mo seemong se sesha, mme e bile le tlhabolotswe fela thata. Go matshwanedi gore re ntshe ga tshwene, re bo re ntshe serota mo go diragatseng lebegakgang le, re bo re phale le bo BOKAMOSO botlhe ba paka e e fitileng go ya ka bontsintsi jwa bone. Mme ke a dumela fa le tlaa amogela BOKAMOSO yo wa tebogo e ntsha ka mabogo oo mabedi.

A kgatiso e e tsewe jaaka go itsaya ka motlhalo go itemoga, le go itlhaloganya se tota DPF e itlamileng go se fitlhelela.

Mo teng ga kgatiso e, o tlaa bala ka dipotsoloso tsa borre le bomme ba motia ba ba nnileng le tshono ya go ka gata dikgato le DPF mo nakong e e fitileng le mo bogompioneng.

Motho o ka re tota DPF e nnye lesego go nna le bagogi ba ba dipelo di tlhagaletseng e bile di kgatlhegela go direla, go tswa fela ka dinako tsa boRe Bashi Sengwaketse, Richard Vaka go tla go fitlha le ka modulasetilo wa gompiano Tabake Kobedi. Ba botlhe, ke dikgantshwane tsa go dira, ka jalo ga go hakgamatse gore DPF e bo e tsamaile mo seemong sa katlego mo dingwageng tsotlhe tsa go nna teng ga yone.

Mongwe le mongwe o tshwanetse ke go ipelela letsatsi la matsalo, ka jalo re kare badimo ba ne ba le ntheng ya rona ka 2009! E rile re santse re suntse difatlhego ka ntlha ya kwelo tlase ya itsholelo ya mafatshefatshe, mebaraka ya dipeeletso ya gatsologa gape mme se sa baya letlole la rona mo maemong a mantle a go ka dira dipelo fa go tshwangtshangwa le 2008. Fa setlamo sa ngwaga sa boraro se wela, ke fa letlole le dirile dipelo tse di phophomang tsa 11.08% kgatlhanong le koketsego ya ditlhwatlhwa ya 7%. Se ruri e ne ya nna 'tsaa tanki, mpho ya badimo,' bogolo jang re lebeletse gore ga se seemo se se bonolo go se fitlhelela mo mabakeng a itsholelo ya mafatshefatshe e e tsetseileng. Mo go fa tsholofelo ya gore e tlaare mo isagong, re gopole fa ipelelo dingwaga tse masome mabedi le bothano tsa boleng teng jwa rona, e tsile go le monatwana.

Akola dikgang le dipego tsotlhe tse di mo, mme o nne le malatsi a kereseiose le ngwaga o mosha a a iketlileng, go nne le botsogo jo bo theri le 2010 yo o molemo.

Agatha - Email: asejoe@dpf.co.bw

DINGWAGA TSE DI MASOME MABEDI LE BOTLHANO RE SEDIMOSSETSA MALOKO...KGATISO YA RONA E GOLA PAKA LE PAKA

Kitsiso ya loso

Ngwaga wa 2009, o ne wa re tlela ka tse di seng monate, jaaka re ne ra latlhegelwa ke mongwe wa badiri ba rona. Tsala ya rona yo e bileng e neng e le mokaulengwe mo tirong, Mme Goitseone Mathumo o iketse go Rara kgwedi ya Phatwe e tlhola ga bedi monongwaga, morago ga go lwala ka sebaka se sekhutshwane.

Loso lwa gagwe lo tsile morago fela ga lobaka la ngwaga a ntse a berekela Debswana Pension Fund e a simolotseng go e berekela e le Moamogela baeng ka kgwedi ya

Phukwi e rogwa ngogola. Sebaka se, se sekhutshwane fela thata bogolo jang re lebeletse maatlametlo a gagwe mo tirong e bile a ne a itse go dirisana sentle le ba bangwe.

O bolokilwe, mme ga a lebalwa, Goitse o tlaa gakologelwa jaaka ene Moamogela baeng wa ntlha wa DPF ka jaana a simolotse go berekela DPF ka nako e e neng e lomologangwa go ikemela ka nosi. O tlogela morwadie, e bong Naledi yo o dingwaga di robang bobedi le monna wa gagwe e bong Moses.

Robala ka kagiso Goitse.

MMEREKI O MOSHA WA DPF

"Ke motho yo o dumelang mo maduong"

"Keletso ya me ke go ipona ke godile mo go tsa thuto le tsa pereko"

Legodile Motlhako wa dingwaga tse masome mabedi le boroba bobedi ke Moamogela baeng wa DPF go tloga kgwedi ya Ngwanaatsale e rogwa monongwaga.

O kile a direla ko go ba Botswana Bureau of Standards go tloga ka 2007 go ema ka 2009 le ko go ba Stock Building Africa go tloga ka 2004 go ema ka 2006. O alogile ka setlankana sa National Secretarial Studies go tloga ko Maun Technical College.

Fa a tshwaela ka tiro ya gagwe e ntsha, Legodile a re 'Keletso ya me ke go ipona ke godile mo go tsa thuto le tsa pereko. Mme ke dumela gore jaaka ke le mo Debswana jaana, se se tlaa kgonega. Ka kitso yame e e tseneletseng ya tiro ke tla ntsha ga tshwene go kgotsofatsa ba ke ba fang tirelo.'

Ga a nyalwa, e bile ga ana ngwana.

DIPHETOGO MO BOETELEDIPELENG

David Reetsang ke leloko le lesa la komiti ya dipeeletso, mme ebile gape ke modulasetilo wa komiti e e tsamaisang go rekwa ga ditlamelo mo letloleng. Reetsang ke mankge wa tsa maranyane a dikomputara, tiriso ya tlamelo mo tirong, bodiredi jwa kompone, le tlhokomelo ya bajibareki. Mo sebakeng se, o berekela Debswana e le mookamedi mogolo wa tsa bodiredi kwa Debswana Shared Services.

Ezekiel Obakeng Moutakwa ene ke modulasetilo yo moshwa wa komiti ya Audit & Finance. O berekela goramente mo lephateng la Mineral, Energy and Water Resources e le Financial Advisor- Projects. Ke morutegi wa tsa madi le dipalo a na le setlankana sa Chartered Management Accountant (CIMA) a na le dingwaga tse di fetang masome a mabedi a ntse a dira. O bereketse dikompone tse di farologaneng. Rre Moutakwa gape ke leloko la komiti ya Human Resources le le eteletsweng pele ke Rre Shabane.

Enoch Mosegofatsi Shabane ke modulasetilo yo moshwa wa komiti ya Human Resources. O berekela Debswana Diamond Company e le Human Resources Manager - Remuneration and Benefits. Ke morutegi wa tsa tlhokomelo ya babereki mme ebile o a ruta.

Petros Loeto Montshioa o tlhophilwe ke Mme Anita Malapela go nna Mothusi wa gagwe morago ga go tlogela tiro ga ga Rre Fred Keitumetse. Ke modiredi wa Morupule Colliery mo maemong a Assistant Accountant. O rutegile ka tsa bokwaledi ka setlankana sa Chartered Institutes of Secretaries. Gape ke leloko la Botswana Institute of Accountants.

DPF GO YA KA TEBO YA BONE MOJABOSWA YO MOTONA

Botshelo leotwana, bo a dikologa. Gompiano ke nako ya gago go tshela, go rata le go itirela mofufutso wa phata ka jaana o sa itse gore letsatsi le le latelang le go tsholetse eng.

Mme Mma Mmuru o na le dingwaga di le masome marataro le bongwe. O berekile mo Debswana kwa Orapa, dingwaga tse di masome mabedi le boraro mme a tlogela tiro ka bogodi ka ngwaga wa 1998. Moswi monna wa gagwe le ene e ne e le mmereki wa moepo mo lobakeng la dingwaga tse di masome mabedi le bosupa.

O ne a bereka mo lephateng la tlhokomelo ya dikago bontsi jwa nako. Ga a ise a dire gope kwa ntle ga mo Orapa. O ne a tthatlosiwa maemo go nna motlhokomedi wa dithoto (store keeper) ka a ne a tshepiwa ke boetelediipele.

DPF e mo duela phenshene e e kana ka P700 kgwedi le kgwedi e Mme Mma Mmuru a tthalositseng fa e lekane go mo jesa le ntswa bothata e le gore monna le ngwana wa gagwe basa tlhole ba le botshelong, mme ngwana o tlogetse bana ba le babedi ba a tshwanetseng go bathlokomele.

Le fa go ntse jalo o itumelela bonnyennyane jo a bofiwang ke DPF. Ka monyenyo yo o patelediwang, o ne a tthalosa jaana; "Le ntswa P700 a le monnye mo nakong e kwelo tlase ya ledi la pula, go botoka go na le fa ke ne ke sa five sepe gotlhelele. Ke ka bo ke le kae fa ke ne ke sa tsaya boloko jwa Pension? Bonnyennyane jo ke bo fiwang ke kgona go ithekela dijo le se ke bayana mo mmeleng".

Go nna botokanyana ka Mme Mmuru o fiwa P220 wa bogodi ke goromente o o oketsang madi a gagwe go nna P920.

O lebogetse Debswana go bo e dirile lenaneo la boloko jo bo sa duelelweng le. Badiri ba tshwanetse go galaletsa Debswana ka e le yone fela e nang le lenaneo le le pharologanyo le.

O gakolotse batho go bereka ka natla le go ipolokela ka jaana mo bogoding jwa bone ba tlaa bo ba sena ope yo o ka ba thusang. Basa ba na le tumelo ya gore bone ba ya go swa ba ise ba goroge mo dingwageng tse di masome matlhano. Ba tsaya gore ba tshwanetse go dirisa madi a bone ba sale banye. Go ka gkgamatsa go ipona mo dingwageng tse 55 o sa di baakanyetsa. Ga go gontle go nna mogodi wa mokopi.

"Nako dingwe ke etle ke eletse go nna monnye gore ke boele kwa sekolong ke ye go ithuta thata. Se ke yone tselo ya go nna le bokamoso jo bo botoka le dikatso tse di botoka fa o tlogela tiro". A gakolola.

Bana ba malatsi ano bana le ditlamelo tsotlhe tse ba ditlhokang mo matshelong a bone. Go bothlokwa go di dirisa sentle go tokafatsa bokamoso jwa bone. Ga ba a tshwanela go tshamikisa nako ka matshelo a nakwana a a senang boleng mo isagong ya bone.

LELOKO LA DPF LE LENNYE KA DINGWAGA, TEBOGO MORUPEDI

Tebogo Morupedi wa dingwaga tse di masome mabedi ke ene yo monnye mo malokong othe a Debswana Pension Fund. O bereka kwa Morupule Colliery e le motlhatlhoobi wa magala (Coal Sampler). O itumelela tiro ya gagwe thata le se ba se fiwang fa godimo ga dituelo ga mmogo le lenaneo le le sa duelelweng la phenshene. O tthatlhoaba boleng jwa magala le tse di fithelwang mo go one. Dilo di tshwanang le bongola, malora, le matswai a phosphorous le sulphur, o kanoka le ka fa magala a utlwalang ka teng le fa a tshwarwa (texture) le, selekanyo sa magala. Ka bokhutshwane

o kgaoganyana magala a a siameng le a a sa siamang.

O ne a katiwa pele ke mosekasiki/mokanoki wa magala ya mogolwane yo o rutetsweng tiro e (Senior Coal Analyst) mme jaanong o kgona go iperekisa ka boene. "Morago ga go fetsa mophato wa bothano ka ngwaga wa 2007, ke ne ka bona tiro mo Morupule Colliery, ke le Plant Assistant, lebaka la kgwedi tse tharo ke dirisa moshine o o thugang o bo o farologanya magala. Ene ya re ka 2008, mo kgweding ya Phukwi, ka ya go berekela kwa ntlong ya tthatlhoabelo magala kwa boitumelo jwame bo simolotseng teng." A tshelaga kwa tlase.

O ne a tselelela DPF fa a sena go hirwa ka a ne a itse gore botsofe jwa gagwe bo tla baya mo goreng o ikgobokanyeditse go le kafe. Go a makatsa ka fa lekgarebe la dingwaga tsa gagwe le tsayang lenaneo le ka teng, le akanyetsa bogodi jwa lone le fa a tshwantsangwa le balekane ba gagwe. O na le kitso e e tseletseng ka Pension Fund mo o ka tsayang gore o direla mo ofising ya bokwaledi jwa yone.

"Se sentle ka lenaneo la Pension Fund ke gore ga le duelelwe jaaka mo methoeng kgotsa makalaneng a mangwe." A bua ka monyenyo. Le fa a bereka ka natla jaana mo ntlong ya tthatlhoaba ya magala, o kopantse le go ikoketsa dithuto tsa gagwe mo tshakatshakang ya ditswammung le ba Mine College kwa Aforika Borwa. "Ke batla go nna le degree mo go tthatlhoabeng ditswammung, ke bo ke nna mosekasiki wa magala gore ke kgone go tokafatsa

bokamoso jwa me. DPF e dira tiro e ntle thata ka go re itsise tse di amanang le lenaneo kgapetsakgapetsa. Ba tla Morupule go tla go re bolelela ka lenaneo, ka fa o ka ipolokelang ka teng le se se diragalang mo go lone se se ka tswang se le bothlokwa mo go rona. Isago ya bogodi jwa rona e babalesegile e bile re rapela gape re solofela gore DPF e tla tselelela e tsepame mo le dikokomane di tla akolang meamuso ya yone.

Morupedi a re o amega thata ka kwelo tlase ya itsholelo ya lefatshe ka jaana a itse sentle fa se se tla ama poloko ya gagwe. Go utlwiwa bothloko mo go ba ba tlogelang tiro mo nakong e re mo go yone e. Ba ke badiri ka ene ba a tthalosang fa a sa batle go ba bona ba tlogela tiro, baya magang ka madi a mannye morago ga go bereka dingwaga- ngwaga mo komponeng.

Ka e le ene yo monnye ebile e le ene motho wa mme mo tthatlhoabong ya magala, o gakolola basadi/bomme ba bangwe segolo jang ba dingwana tsa gangwe go bereka thata mo tirong ya bone le go ithupa fa go ka ikaagiwa ka bone jaaka baetelediipele/bagodi ba kompone mo isagong. Tiro ke ya mongwe le mongwe, monana, mogodi, mosadi kgotsa monna. Fa o bone tiro, o tshwanetse go bereka ka natla o bo o e somarela. Go bothlokwa go simolola go ipolokela phenshene go santse go na le nako go tokafatsa dikatso tsa gago tsa bogodi.

Pele ga 1982, Debswana e ne e duela babereki botlhe di-gratuity mo boemong jwa phenshene, mme erile ka 1981, Sengwaketse le baemedi ba bangwe ba lekgotla la babereki ba ne ba kopa boeteledipele jwa Debswana go simolodisa letlole la phenshene ka ba ne ba lemogile fa gratuity e ne e sa sologele babereki mosola.

Metlheng ya tshimologo ya Letlole ka Bashi Sengwaketse

“Ba ba siiwang ke monate le boitumelo jwa botshelo ke ba ba senang bopelokgale jwa go tsema mo ntweng. Ba emela kgakala ka letshogo le bogatlapa, mme go ya ka bone, motho o ka bo a sa tshole. Re kabo re sa itse maranyane a ditlhabololo, re santse re le goo lowe. E le ruri lefatshe le ne le ka robala fa le kabo le ne le tsamaisiwa ke magatlapa’

Bashi Sengwaketse, e ne e le mokwaledi wa Meepeo ya Debswana mo nakong ya bodiredi jwa gagwe gape e le mongwe wa bagogi ba Debswana Pension Fund ba ba simolodisitseng letlole. Mo polelong e o re fa maoko a ditiragalo mo dinakong tsele tsa kgale, fa Debswana Pension Fund (DPF) e ne e tsalwa.

Pele ga 1982, Debswana e ne e duela babereki botlhe di-gratuity mo boemong jwa phenshene, mme erile ka 1981, Sengwaketse le baemedi ba bangwe ba lekgotla la babereki ba ne ba kopa boeteledipele jwa Debswana go simolodisa letlole la phenshene ka ba ne ba lemogile fa gratuity e ne e sa sologele babereki mosola. Ba ne ba dira kopo e morago ga go ya go tsaya malebela kwa meepong e mengwe kwa Aferika Borwa.

Ka 1982, boeteledipele jwa Debswana jwa dumela go simolodisa letlole la phenshene. Go ya ka Sengwaketse, babereki bangwe bane ba sa itumelela tshwetso e ka ba ne ba ise ba thaloganye mosola wa phenshene, mme legale ga go a tsaya sebaka pele ga ba lemoga bomosola jwa teng mme ba e amogela.

Debswana e ne ya itlama go kolekela babereki 20% mo phensheneng mme babereki bas a koleke sepe. Morago ga moo Sengwaketse o ne a tlhophiwa ke babereki go nna mongwe baeteledipele ba Debswana Pension Fund.

Mo dipuisanong tsothle tse di amanang le phenshene, Debswana e ne ikemela, fa babereki ba emelwa ke bo Rre Sengwaketse le ba bangwe batsamaisi ba letlole. Dipuisano tse di ne di se motlhofo ka fa gongwe go ne go nna le dikganetsano di le dintsi. Ka ngwaga wa 1983 e le sekai, Mookamedi wa nako eo wa Debswana o ne a batla go fokotsa koleke go tswa mo go 20% go ya kwa go 15%. Kgang e e ne yap ala ya bay a goroga kwa lekgotleng la diitshetelo kwa babereki ba neng ba felela ba e fentsel’

Go ne ga nna le lekgetlo le lengwe fa molao wa kompone o ne ore babereki ba ka tlogela tiro ka bogodi fela fa ba le dingwaga di le masome marataro. Se e ne e le bothata ka gore maloko ka bontsi ba ne ba tlhokafala ba ise ba tshware dingwaga tseo. Boeteledipele jwa letlole bo ne jwa lebisisa kgang e mme ba laya bakanoki ba dibuka tsa phenshene ba Fifth Quadrant go tlhothomisa gore a dingwaga di ka fokodiwa. Se se ne sa kgonagala mme molao o moshwa wa bewa gore babereki ba simolole go ja phenshene ka dingwaga tse di masome mathano. Se se ne sa itumedisa maloko fela thata. Ka 2002 kwa Jwaneng, Sengwaketse o ne a patelesega go tlogela boemedi jwa gagwe mo letloleng ka mabaka a gore jaanong

o ne a le mo boeteledipeleng jwa Debswana e le Mokwaledi mogolo wa moepo ka jalo a sa letlesege go sekela babereki. O ne yare kwa bafelong a tlogela tiro ka bogodi Sedimonthole ka 2006. Rre Sengwaketse a re o itumelela gore o tlogetse letlole le phuphuma le godile go menagane.

A re selo se se botlhokwa mo tswelolepeleng ya letlole ke go ruta maloko le go thomamisa gore motswedi wa diikitsiso ga o kgale. Se, a re o se rotloetsa mo boeteledipeleng jo bo leng teng gompiano gore se tswelole. O buile gape gore DPF e nne e batlisa maano a masha a go ithabolola le go godisa letlole. O bua jaana “Malatsing ano maranyane a diikomputara a ithomile kwa pele. Fa le ka dira gore go nne le dilo tse di tshwanang le website, go ka re fokoletsa mosepele wa go etela letlole re le maloko go ya go batla thuso.”

Kwa bokhutlong o rotloeditse sechaba ka kakaretso go tsaya koleke ya phenshene tsia ka gore e thomamisa bokamoso jwa motho mongwe le mongwe.

E le ruri Bashi Sengwaketse ke mongwe wa bagaka ba ba diretseng DPF ka botlalo, mme se se a bonala ka lorato le le ntshi le a santseng a na le lone mo mererong ya letlole. A re malatsi a a diretseng DPF ka one ga se a ka kitlang a a lebala.

Ke eng re atlega: Tabake Kobedi a bolela ka bokamoso jwa letlole

KE ENG RE ATLEGA

Tabake Kobedi o sale a nna modulasetilo wa letlole go simolola ka ngwaga wa 2003. O eteletsepele letlole le le nang le boikarabelo le boikanyego mo go tsamaiseng merero ya phenshene. Gape ke moeteledipele wa tsa madi mo komponeng ya diteemane ya Debswana. Mo puisanong o ne a bua se;

Boeteledipele bo leka maano a go lwantsha dikgwetlho tsa madi le go boloka madi a maloko le morokotso gore maloko a tle a nne le madi a nametsang fa ba tlogela tiro.

Ka ngwaga wa 2004 re ne ra dira lenaneo la dipeeletso tsa "Life Stage" le le fokotsang ditlamorago tsa mmara wa isago go boloka segolo bogolo mo go ba ba leng gauji le go tlogela tiro ka bogodi. Se e ne e le tebelopele ka gore ka mabaka mangwe e naya tshireletso mo letloleng ka nako ya kwelotlase ya itsholelo.

Nngwe ya phenyo ya rona e ne e le boikarabelo jwa go boloka ka lobaka lo lo leele jo bo kwa godimo le boitsaanape jwa sethopho se se neng se eteletse go batla ditsela tse di sa mo dilong tse re ka di dirang go tsaya ditshwetso tse di botoka tse di nonofleng.

Go fokotsa ditlhwathwa tsa boloko e ne e le nngwe ya boikarabelo jwa rona. Re ne ra batla maloko mo dikomponeng dingwe jaaka DTC go oketsa boloko jwa rona gore ditlhwathwa tsa boloko di ye tlase ka go ya ka itsholelo. Bonatla mo tirong e ne e le ngwao go fokotsa ditlhwathwa mo letloleng.

Puisano e e tlhomameng magareng ga letlole le maloko le go tsaya maikutlo a bone go re thusa go atlega. Maloko a tshwanetse go itse le go thaloganya tsamaiso ya madi (letlole). Se se dirile gore dilo di direlwe mo pontsheng magareng ga rona le maloko. Letlole le ikgapela dietsela mo puisanong ee tlhomameng e e gatelelang

boikarabelo jwa rona le maloko.

Tswelelopele e nngwe ya rona e nnile tsela e re bolokang ka yone e e neng ya amogelwa ka 2004. Re phatlalatsa dipoloko tsa rona mo baitseanapeng ba tsa tsadiso madi le dithoto ba ba farologaneng ba ba nang le boitseanape jo bo kwa godimo mo lefatsheng la rona ba ba bolokang ka ditsela tse di farologaneng jaaka dipoloko di tshwana le tsa rona. Bagakolodi ba rona ba ne ba re thusa go batla baeteledipele ba mofuta o. Ra tsamaya lefatsheng lotlhe re buisana le ba banang le kitso ya tsa tsamaiso ya matlotlo, re bo re thapa ba ba nang le boitseanape fela. Ke tiro e e bokete mme e a busetsa. Bangwe ba batsamaisi ba ba somarelang madi gore morago ba boelwe ke madi a a botoka ba akaretsa; Brandes Investment Partners, Alliance Capital, Marathon Assesment Management, Orbis Investment Management, le kompone ya Pacific Investment Management. Tsa mo gae, re na le Allan Gray Asset Management, BIFM le Investec Asset Management. Re lebelela re bo re akgola batsamaisi ba ba thusang go tswelela pele sentle gore re thothomise gore ba a tsholetsega.

Pension e a sekasekwa ngwaga le ngwaga go tlhomamisa gore dipoleo tsa maloko di amilwe go le kae ke kgoletsego ya ditlhwathwa (inflation).

DIKGWETHLO

Kwelotlase ya itsholelo ya lefatsheng ka bophara e nnile poelo morago e e kwa godimo e e feletseng e dira gore letlole la rona le wele tlase go tswa kwa go P3 billion go ya kwa go P2.9 billion. Fa e sa le letlole le thomiwa, dipoleo tsa maloko a rona di ne di sa nametse.

1. Letlole la rona le kgona go amiwa ke mebaraka, itsholelo le tsa sepolotiki segolo bogolo mo mebarakeng ya tsa mafatshe.

2. Ditsholofelo tsa maloko di kwa godimo fela thata ka jaana ba solofela dikatso tse di kwa godimo fa ba tlogela tiro gape re tshwanetse go

ema ka dinao go bona gore re boloka madi sentle

3. Jaaka ngwao e ntse e fetoga, maloko a rona a batla go tsaya karolo mo go thaloganyeng gore madi a tsenya morokotso jang go na le bogologolo. Maloko a dingwaga tse di kwa tlase ba batla madi a bone gompieno. Ga ba batle go leta go fitlhela ba nna dingwaga tse masome mathano, kana ba tlogela tiro. Le fa go ntse jalo re sala morago molao tota o o thamilweng fa letlole le thongwa; ebong go bona dipoleo morago ga go tlogela tiro.

4. Fa e sale letlole le simolola ka ngwaga wa 1984, maloko a mantisi a tlogela tiro ka dipalo tse di kwa godimo. Se se raya gore re tshwanetse go tsaya madi a a bolokilweng go duela (dikatso) dipoleo tsa tlogelo tiro.

5. Le fa go na le thuto le puisano e e tswelenseng mo malokong go santse go na le maloko a a santseng a retelelwa ke go thlopha bajaboswa mo go bakang ketsaetsego fa leloko le tlhokafala.

BOKHUTLO/TSHOBOKO

Le fa letlole le goletse kwa godimo fa le sa le le simolola, rona re le baeteledipele re na le tiro ya go tlhomamisa gore re tlhokomela letlole ka boikarabelo le go boloka mo go botlhale. Re tshwanatse ra tsaya malebela mo matloleng a mangwe a a atlegileng go tokafatsa letlole la rona.

Re leboga ba Debswana ka tebelopele ya bone ya go simolola letlole le matlole a sa le kolekeleng go tloga ka ngwaga wa 1984. Re tshwanetse ra leboga boeteledipele jo bo simoloditseng letlole la rona, ba berekile ka natla ka kitso e e kwa tlase mo tsamaisong ya letlole la phenshene.

LEKGOTLA LA MAPHENSHENARA LA BADIRI BA MEEPO LE GATETSE PELE

MALOKO A LETLHAKANE

E re ka e le maitlamo le maikaelelo go rerisana, lekalana la kanamiso mafoko la DPF le ne le tshwaragane le namane e tona ya tiro ya go lekodisa maloko ka tse ba tlhokang go di itse mo ngwageng ono.

Tsamaiso ya kanamiso mafoko e lekolwa ngwaga le ngwaga go dira gore e nne maleba le dikgwetlho tsa dipaka tsa segompiano. Tshekatsheko ya tsamaiso e ya 2008 e supile fa go tlhokafala go itebaganya le:

1. Go batla metlhale e mesha ya go ikgolaganya le go lekodisanya le maloko a a sa tlholeng a bereka (ba ka tswa ba santse ba emetse go simolola go akola phenshene ya bone, kgotsa ba setse ba e akola), go ba bulela dikgoro tsa letlole le go oketsa seabe se ba nang naso mo ditirong tsa letlole.

2. Go simolodisa go tsholetsa seriti sa DPF ka go tsibogela dikgwetlho tse di amang Batswana ka kakaretso le go dira ditiro tsa bobelothomogi mo setshabeng. Se se tshwanetse go fitlhelelwa go dirisiwa boithaopo jwa maloko.

Go supegile fa babereki ba Debswana ba akola go bona dikitsiso ka ga letlole go feta ba ba setseng ba tlogetse tiro. Se se tlhofatswa thata bogolo ke gobo lekalana

la kanamiso mafoko la DPF le itshwaragantse thata le bahiri mme go nne bonolo go anamisa melaetsa ka dithulaganyo tse di teng gale mo dikomponeng. Gangwe le gape go nna le dithuto seka dipuisanyo, ditshupo tse dipotlana, meletlo ya go tlogela tiro ka bogodi, ditherisano, go sidila maikutlo ga ba ba tlogelang tiro ka bogodi, ditirelo tsa go aga mowa wa boseoposengwe le maeto e le metlhale mengwe e ba DPF ba e dirisitseng monongwaga go anamisa dikitsiso mo malokong a a iseng a tlogele tiro ka bogodi.

A go elwe tlhoko gore ke 60% ya maloko a DPF ba santse ba bereka, fa 40% e ikadile le lefatshe ka bophara ko ba akolang phenshene ba le gone, kgotsa ba letetse gore dingwaga tsa bone di wele batle ba e akole. Ka jalo ga go bonolo go goroga ko go 40% yo wa batho, ka jaana go sena ditselana kgotsa makgotlana a a setseng a tlhomilwe, a a ka dirisiwang go dira tiro e motlhofo. Go tla go fitlha ngwaga wa 2008 o ya fifing maloko a DPF a a tlogetseng tiro ka bogodi, ba ne ba ikaegile fela ka lebegakgang le dikwalo tse ba neng ba di kwalelwa ke DPF, go utlwa ka ga letlole la bone.

Kgwetlho e, e tsetse gore go thlangwe lekgotla la maphenshenara la badiri ba meepo le le bidiwang Badiri Ba Meepo

Pensioners Association.

Maikemisetso a lekgotla

Go nonotsha le go rotloetsa dikeletso tsa maloko a DPF ba ba tlogetseng tiro ka bogodi le go ba naya kitso e e maleba le dikeletso le matlhoki a bone a kitso.

Maitlamo a lekgotla

Lekgotla le tla tshwaraganela tiro le DPF go fitlhelele maitlamo a a latelang:

1. Go nonotsha le go rotloetsa boloko jwa motho le fa a tlogetse tiro ka bogodi (go balelwa le ba ba tlogetseng tiro le ntswa dingwaga tsa bone tsa bogodi di ise di goroge).
2. Go tsibogela dikeletso tsa maloko, masika a bone le bajaboswa.
3. Go ruta maloko a a tlogetseng tiro ka bogodi (go balelwa le ba ba tlogetseng tiro le ntswa dingwaga tsa bone tsa bogodi di ise di goroge) ka ga tlhobo ya bone mo letlolang
4. Go nonotsha le go aga tirisanyo mmogo e e nonneng fa gare gaba ba tlogetseng tiro ka bogodi (go

MALOKO A JWANENG

MALOKO A KHAKHEA

MALOKO A LOBATSE

MALOKO A GABORONE

balelwa le ba ba tlogetseng tiro le ntswa dingwaga tsa bone tsa bogodi di ise di goroge) le DPF.

- Go tliša mowa wa bobelotlhomogi le wa go kgatlhegela go abelana le ba ba ka tswang ba sa segofala ka tsela efe kana efe le go tsaya karolo mo ditirong tsa morafe tse di simolodisitsweng ke lekala..

Pitso-taletso

- Dikwalo tsa maloko E ne ya re mo setlamong sa ntlha sa ngwaga wa 2009 go ne ga romelwa dikwalo go itsise maloko otlhe ka moonno wa go simolodisa lekgotla le la maphenshenara. Dikwalo dine tsa tsamaya le difomo tsa patlo maikutlo mme batho ba le 700 ba supa ha bana le kgatlhego ya go nna maloko a lekgotla fa setlamo sa bobedi sa ngwaga se wela. Palo e ya batho, e ne e kaya 18% ya ba go neng go solofetswe go ka ikopanya le bone. Mo gone ga re tiisa moko go sega tema ya matlhogolatsela gore gotle go nnwe fa fatshe go akantshanwe le botlhe ba ba amegang.

Diphuthago tsa dikgotla

Se se ne sa re tiisa moko go

tswaledisa moonno wa rona mme ra simolodisa go etela dikgotla ka go farologana. Se se ne se le botlhokwa thata mo go lopeng kemonokeng ya magosi ka go farologana. Ba bogosi ke modi o o botlhokwa fa batho ba batla kemonokeng e e sa reketeng, kgothatso le bokaedi jo bo tsepameng. Loeto la go ya kwa magosing le simolotse mo setlamong sa bobedi sa 2009. Ntleng le go kopa bobueledi jwa magosi- re tsaya magosi a le botlhokwa ka gore ke bone ba lomaganeng le sechaba go feta rona. Gangwe le gape ba bogosi ba thusa maloko le ba na le seabe fa go kelekwa dikgang tse di amanang le go atswiwa ga maloko le masika. Magosi a kgona go supa le go latedisa dikgang tsa boswa botoka mo dinakong dingwe. Fa go tlhotlhomisiwa dituelo tsa dipenshene ba bogosi gangwe le gape ba re tswa thuso go menagane.

Mabaka a loeto e ne e le;

- Go tiisa tirisanyo mmogo le ba na le seabe.
- Go kopa le go godisa tomagano ka kgotla e le lefelo le le amanangweng le gone e bile le nonotsha go menagane mo tirisanyong mmogo ya sechaba

- Re bona gape e le lefelo le re kgonang go akantshana, le go ntshana se inong ka methlale yotlhe ka ditsamaiso tsa bomma le borra lekgotla ka dikgang tse di amanang le tsamaiso ya dipenshene.

Mafelo a a etetsweng

Re tshwere diphuthago di le 24 mo dikgotleng tse di farologanyeng. Tshono e nngwe re bone metse e le 23 ka gore baemedi ba dikgotla ba ile ba iketeetsa ko dikgotleng kgolo tsa kgaolo tsotlhe tse re neng re di etela. Se se re baya mo seemong se re ka ipetsang sehuba ra re etetse metse e le 47. Boammaaruri jo bo sa jelweng pheko ke gore Palapye le Tutume re ne gone ra bona matshwititshwiti a a jesang diwelang. Batho ba dikgaolo tse ba ne batla ka makatanamane go menagane. Re motlotlo gore re ne ra kgona go bona magosi, magosana le bakwaledi ba bogosi mo dikgaolong tse.

Tse di buisantsweng

Dingwe tsa dikgang tse go neng go buisanwa ka tsone ke;

- Tiro ya dikgotla e le lefelo le batho ba kopang ditirelo teng.
- Mafelo a a tlhokang go tsenngwa leitlho go tokafatsa ditirelo tsa lekgotla la Setswana.
- Go itepatepanya le melao le tsamaiso e e fetogang ya lekgotla la Setswana.
- Go dira ka go tshwana ga badiri ba lekgotla la Setswana mo ditirelong tsa dipenshene.

MAGOSI A KHAKWEA

**KGOSIKGOLO YA BATLOKWA KGOSI PUSO GABORONE
LE BAGOGI BA GAGWE**

MAGOSI LE MAGOSANA A KGAOLO YA TUTUME

Botlhokwa jwa go oketsa thuto mo sechabeng ka phenshene, melawana ya yone le molao wa palamente e e tebang le phenshene;

1. Ditshutiso le tse di tswang mo go ba diphenshene
2. Tsela le metlhale e mesha ya go batla le go latedisa maloko le batsaya karolo.
3. Tirisanyo mmogo magareng ga DPF le maphatla a puso mo mererong ya diphenshene
4. Tomagano ya melawana ya DPF.

Go tlongwa ga balebeledi/dikomiti

Maloko a dumelane go kopana ka dikgaolo ka dikgwedi tsa Ngwanaatsele le Sedimonthole ka 2009 go tshwara diphuthego tsa go tlohpha dikomiti. Dikgaolo tse di tla bo jaanong di kopana le DPF di emetswe ke badulasetilo ba dikgaolo tsa bone ka go farologana. Go solofetswe e bile go beilwe seatla mo phatlang gore fa ngwaga wa 2010 o simologa go kopanwe mme go amoganwe dikgakololo, maele, dikgwetlho le megopolo yotlhe.

DPF e itlamile ka tse;

1. DPF e tla duelela ditshenyegelo tsa bokopano bo le boraro, go akarediwa le jwa baeteledipele.
2. Bokopano bo sele kwantle ga jo bo fa godimo bo tla ituelelwa ke komiti ya kgaolo.
3. Phuthego ya bobedi mo ngwageng e tla tsamaisiwa ke ofisi ya dikitsiso ya DPF.
4. Sa boraro ke bokopano jwa ngwaga mo Gaborone ga badulasetilo le batlhomiswa ba ba faphegileng (trustees).
5. Bokopano jo bo kgethegileng bo ka fitlha mme ditsompelo tsa one di tla unaunetswa go ntse go tsweletswe.
6. Dikomiti tsa dikgaolo di tla batla mananeo a dikgaolo tsa one mme go kunangwe ditsompelo tsa bokopano.
7. E tlaare dikgaolo di santse di simolodisa go itsamaisa di direlwe tshipidi tonto go fitlha jaanong di ikemela ka botsone.
8. Molao motheo wa botsamaisa o santse o ngunangunwa ke botsamaisa le tshalo morago ya mananeo mo boemong jwa baemedi/maloko go simolola ka 2010.

DITHUSO TSA PHITLHO YA LELOKO (FUNERAL ADVANCE COVER)

Mo go tsibogeleng letlole le le golang ga mmogo le go tokafatsa tsamaiso ya ditirelo, Debswana Pension Fund e dule ka lenaneo la go thusa mo dintshong, le le fang kgololesego kana thuso mo malwapeng a a tlhokafaletsweng le ba ba iphitlhelang ba le mo mathateng a matona a madi a a ka dirisiwang mo phitlhong ka mabaka a a farologaneng.

DIPOELO KE ENG?

Go simologa ka ngwaga wa 2009, Seetebosigo a rogwa, DPF e ne ya simolodisa thuso mo dintshong ya selekanyo sa 20% ya madi a leloko le a kgobokantseng mo phenshene mme a sa fete P20 000.00. Maloko a Debswana Pension Fund ke maloko a bone a tshelang, ke ba ba tlogetseng tiro pele ga dingwaga tsa bogodi di wela (deferred members) le ba ba amogelang mme ba sa tlhole ba bereka ka ntlha ya bogodi.

LE AKARETSA BO MANG?

Maloko otlhe a letlole a na le tshwanele ya dikatso tse. Le fa go ntse jalo, tshireletso (cover) e tla itebaganya le ba dipoelo tsa bone di leng teng. Sekai; go tshwanetse gore go nne le madi a boloko kana mo mabakeng a tsa bogodi, dipoelo tse di itebagantseng le bajaboswa.

KE TLHOKA ENG GORE KE AKAREDIWE?

Fela fa o le leloko la DPF o setse o akareditswe gale. Ga gona mokwalo o o tlhokegang le fa e le madi. Go botlhokwa gore maloko a itse gore se ga se lenaneo la itshiriletso le le duelelwang (insurance policy). Le ke lenaneo le le itebagantseng le madi a bogodi a a tla abelwang bajaboswa morago ga loso la leloko.

A LENANEO LE, LE AKARETSA DIPHITLHO TSA BAJABOSWA BAME?

Nnyaa ga go a nna jalo. Lenaneo le le itebagantse le phitlho ya leloko fela. Fa leloko le santse le tshela maikaelelo a molao wa phenshene a tla nna fela jaaka a ntse.

A GO NA LE MALOKO A A SENANG TSHWANELO E?

Ee! Go teng. Lenaneo le tla kgaola maloko a bagodi a a setseng a le gaufi le go tlogela tiro ntateng ya bogodi ba ba ithophetseng methale e e latelang ya phenshene

- botshelo bo le nosi
- Bagodi ba ba setseng ba fetile dingwaga tse tlhano kana tse di lesome tsa boswa
- Botshelo jo bo kopanetsweng (Joint life option).

DIKGATO TSE DI SALWANG MORAGO KE DIFE?

- Losika le le gaufi (mosadi/monna) wa leloko, motsadi kana ngwana o tshwanetse go kwalela DPF a kopa dithuso fa leloko le tlhokafetse. Sesupo sa loso se tshwanetse go tlisiwa se le mo mokwalong wa setlankana sa loso.
- Losika le le gaufi le tshwanetse go dira mokwalo o o nang le setlanyo sa kgosi kgotsa molaodi o o supang gore ba lelwapa ba dumetse gore thuso e neelwe mongwe wa losika kana mongwe yo o tlaa bong a tlhophilweng ke ba lelwapa. Mokwalo o, o tshwanetse go supa leina la yo tlhophilweng ke ba lolwapa ka botlalo go ya ka fa a bidiwang ka teng mo dikwalong tsa setshaba (omang/pasa). Fa go setse go tlhomamisitse motho yo o tlhophilweng ke ba lelwapa o tla fiwa thuso.
- DPF e tla ntsha tsheke (cheque) e e butsweng go e neela losika le le gaufi morago ga ditlhomamisimo di dirwa.
- Dipoelo tsothe tsa leloko di tla fokodiwa go ya ka selekanyo se go thusitsweng ka sone mo phitlhong ya leloko.
- Dipoelo tse di setseng di tla duelwa go ya ka melawana ya letlole.

A DITHUSO TSE O TLAMEGA GO DI TSAYA?

Nnyaa! Ga go a nna jalo. Fa go sena kopo ya dithuso e e dirilweng ke bajaboswa, dipoelo tsa leloko di tla a tswa go sa kgaolwa sepe mo go tsone. Di tla a belwa bajaboswa go ya ka fa leloko le ba abetseng ka teng. Lenaneo le diretswe go thusa malwapa a a tlhokang thuso ya mofuta o. Maloko a a sa tsamaisaneng le lenaneo le, le bone ba ka kwalela mokgatlho go tlhalosa fa ba sa tlhoke dithuso tsa phitlho mogang ba tlhokafala.

Fa o tlhoka kitso e e tseletseng ka ntlha e, ikopanye le ba ba amegang mo megaleng e e latelang:

361 4318, 3614366, 361 4236

RE TSWA KGAKALA KA GO GAPA DIKGELE!

RE MEGAKA MO GO TSA THERISANYO LE MALOKO!

Debswana Pension Fund e na le sebaka se seleele e gapa sekgele ngwaga le ngwaga fa go tla mo mererong ya dikitsiso, puisano le dithuto tsa maloko. Re itsiwe mo kgaolong ya borwa jwa Aferika jaaka batho ba ba itlhomileng kwa pele ka mananeo a tiileng e bile a na le dipoelo tse di bonalang. Ditshwantsho tse di latelang ke bosupi jo botletseng jwa kwa re tswang teng.

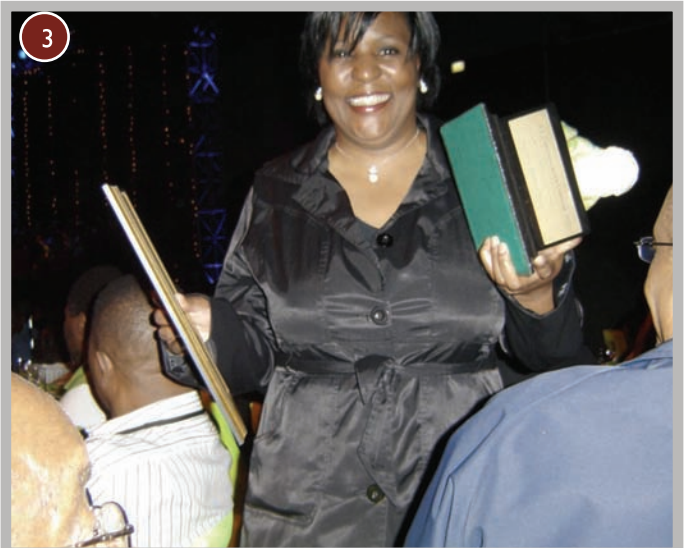
(1) Mookamedi wa pele wa Letlole Mme Boitumelo Molefe le Moanamisa mafoko wa gagwe Rre Lemogelang Ebineng jaaka ba ne ba amogela nngwe ya dikgele dingwaga tse di fetileng.

(2), (3), le (4) - Dikgele tse re di gapileng mo bosheng

(5) Mokwalo o mo leboteng! - dikgelekgeleng tsa rona tse re ipelang ka tsone ngwaga le ngwaga!

Lemogelang Ebineng and Boitumelo Molefe of the Fund (center) with the Fund communication consultants ,Anette Van der Spuy(left)and Charles Smith (right)

RICHARD VAKA - Ka fa re dirileng ka teng

Baeteledipele ba tshwanetse go nna sekao mo badiring, ba tshwanetse go amogela dikgwetlho le go batla tsela ya go di fenywa.

Richard Vaka ke moeteledipele wa bathapi (Group Employee Relations Manager) wa Debswana Diamond Company. E ne e le leloko la Boemedi mo letloleng a bo a tlhophiwa go nna modulasetilo wa DPF go tswa ka 2000 go ya go 2008.

“Re ne ra tsaya letlole le setse le simolotse le ntswa le ne le sena maloko a mantsi jaaka gompiano. Tiro yame le bookamedi e ne e le go aga boeteledipele jo bo tshwanetseng. Boeteledipele le bathapi ba tshwanetse go nna seopo sengwe. Se se salwa morago ke maano mo dikgaolong le go dira ditshwetso tse di farologaneng. Go thaloganya le go katisa maloko go botlhokwa thata gore ba thaloganye ka fa letlole le berekang ka teng.

E ne e le nako ya kgwetlho fa re tsaya letlole ka e ne e le nako ya ntwana ya Iraq. E ne e le nako ya kwelotlase e potlana ka jaana dipoloko tsa rona tse di kwa ntle di ne tsa amega mo go sa itumediseng. Ba ba neng ba tlogela tiro ka nako eo, ba ne ba amega ka ba ne ba latlhegelwa mo dipoelong tsa bone. Re ne ra tswa ka ditsela tse di farologaneng tsa go boloka madi go leka go sireletsa letlole mo diemong tsa diphetogo. Nngwe ya tsone e ne e le leano la boeteledipele jo bantsi fa re ne re laletsa babeeletsi ba madi (asset managers) ba bokgoni jo bo farologanyeng go fokotsa kgonagalo ya dikotsi (risks) mo mading a maloko.

Go ne go sena baeteledipele ba bantsi ba ba nang le bokgoni mo go tsa merero ya letlole mo Botswana ka nako eo. Letlole le ne le na le kgwetlho e tona go ne go na le tiro e ntsi le gone le tshwanetse ke go thapa baitseanape. Re ne ra thapa babeeletsi (asset managers) go tla mo Botswana go tla go tlhokomela madi a letlole, re itse fa re direla Batswana ditiro le go fetisetsa kitso/baitseanape jo bo rileng mo Botswana. E ne e le tekeletso e e neng yare busetsa go le gontsi.

Re tsene ka nako e Debswana e neng ya tsaya tshwetso ya gore letlole le itsamaisa ka

Go ne go sena baeteledipele ba bantsi ba ba nang le bokgoni mo tirong ya boeteledipele mo Botswana ka nako eo

bo lone, le fitlhelela ditshenyegelo tsa lone. Mme re ne ra dira tumalano le Debswana gore ba kgaogane le letlole ka iketlo, gore se se seka sa ama ba ba tlogelang tiro ka gope.

Nngwe ya dikgwetlho e ne ya nna go oketsega ga dintsho tsa maloko ka ntlha ya bolwetsi jwa HIV/AIDS ka jaana ka nako eo go ne go sena diritibatsi tsa bolwetse jo (ARVs). Dituelo tsa boloko di ne di le kwa godimo. Ka jalo ke akgola Debswana go bo e nnele yone mohiri wa ntlha go neela babereki ba one diritibatsi mahala mo Botswana mo go neng ga thusa go boloka matshelo le go ya tlase ga madi a boloko.

Debswana e ne e tlaetse go ikadima bogogi ba DPF (principal officer and managers) mo tirong fa e ba tlhoka ba sa nnele ruri, se se ne se tswa kgoreletso nako dingwe, re ne ra felela re hira/ipatlalela boeteledipele kwa ntle ga Debswana.

Dipuisano magareng ga maloko le boeteledipele e ne e le tsetla ya phenyano mo letloleng. Baokamedi le baeteledipele ba

tlhomamisitse gore sengwe le sengwe se se amang letlole se buisanngwa le mongwe le mongwe yo o amegang. Go ne go sena sephiri ka jalo ra bona tshepo fa gare ga rona le babereki, mme se se ne sa tswela go fitlhela gompiano. Go ne ga nna le nako e re neng ra nna le dipelo tse di neng di se tsa ga ope. Mme re ne ra dumalana go e kgaoganya babereki ba ba neng ba supa boitumelo jo bogolo.

Ke leboga Debswana ka kemo nokeng ya yone mo letloleng. Ka nako ya rona re ne re na le baeteledipele ba e neng e le maloko a letlole gammogo le mookamedi wa kompone.”

Katlego DPF (Long live DPF)

ITLHABE BOTLHALE!

Ednah Dambe O Re Fa Maano Le Dikgakololo Tsa Go Somarelela Phenshene

Maduo a boipuso jwa dingwaga tse di masome a mane le bone tsa lefatshe leno re a bona ka ditlhabololo tse di farologaneng tse di tlang ka mananeo a puso ngwaga le ngwaga. Ka maswabi, matshelo a batho one ga a tlabologe ka selekanyo se se tshwanang.

Batswana ba santse ba ikgatholosa go baakanyetsa bogodi jwa bone, mme ba bo lebelela fela jaaka selo se se botlana. Kwa ntle ga go kolekela phenshene ba patelediwa ke mohiri wa bone, ga se ba le bantsi ba ba kgathalelang go ipeela madi. Bontsi bo dumela mo temo thuong jaaka one mothale o le nosi wa go baakanyetsa bogodi, le tsona dikago tse ba di ikagelang ga se tse di kalo kalo, jaaka matlo a a sa felelang a dikamore tse pedi fela le sephatlo .

Batho ba tshwanetse go simolola go tsaya tsia bothokwa jwa go dira lenaneo le le tiileng la go baakanyetsa bogodi. Mongwe le mongwe wa rona o tshwanetse go itse selekanyo sa madi a ba a tlhokang fa a setse a le mo bogoding gore a tle a ipaakanye ka fa tshwanelong nako e santse e le teng. Mme Edna Dambe, yo e eleng mookamedi wa kompone ya Money Matters e bile e le moitseanape wa tsa diphenshene, o file maloko a DPP dikgakololo tse di lateng ka tshomarelo ya madi gore ba netefatse itsholelo mo bogoding jwa bone. Ela tlhoko dilo tse di latelang.

GO BOTLHOKWA go kolekela phenshene, go sa kgathelesege gore mohiri wa gago a o a go kolelela kgotsa nyaa, le gone gore o koleka bokae. Seo ga se go role boikarabelo jwa go ipolokela sengwe mo phensheneng ya gago. Gakologelwa gore 'lemme ga le bolae go bolaya molomo', bonnyenyane bongwe le bongwe bo jo o bo bolokang bo tla tlisa pharologanyo mo mading a gago. Go oketsa koleke mo godimo ga se mohiri wa gago a se go tsenyetsang, e a bo e le bosupi jwa gore o tsere boikarabelo jwa botshelo jwa gago. O seka wa tsaya gore selekanyo se o se beelwang ke mohiri se tla lekana ka gore itsholelo ya lefatshe le yone e a fetoga nako le nako.

GO BOTLHOKWA go dirisa lenaneo la AVC. Le fa lenaneo le le kwadilwe mo melawaneng ya diphenshene, maloko ka bontsi gaba rutwe ka lone, mme ba ba itseng ka lone ba a le ithokomolosa, e re morago nako e setse e fetile,

e bo e le gone ba reng ba ka le dirisa ka jaanong ba bo ba tshogile gore ba paletswe ke go boloka phenshene e e lekanetseng.. Molao o letlelela gore motho o ka oketsa phenshene ya gagwe ka selekanyo sengwe le sengwe fela go ema ka 15%.

tshwanela go tlhophha epe ya one o ise o tlhologanye gore lethoko la madi la gago ke le le kanang kang, ebile go tabola madi a 33% mo go tlwaelesegileng pele ga o ja phenshene, e ka nna pharologanyo magareng ga khumanego le botshelo jo bo iketlileng. Fa gongwe go botoka go a tlogela, gore selekanyo sa phenshene e o e amogelang e tle e nne se se kwa godimo.

O SEKA wa tabola phenshene ya gago fa o tloganya le ditiro ka gore se se koafatsa boleng jwa yone. Gantsi fa batho ba fetola ditiro, mabaka e a bo e le gore ba bone mafulo a matalana, ka jalo madi e a bo e se bothata jo bo kalo, boemong jwa go tabola phenshene o duela dikoloto, o ka dirisa kokeletso ya madi mo tirong e ncha go fokotsa dikoloto tsa gago. Gape le gakologelwe gore lekgetho le lone le fokotsa madi a gago. Ga go patelesege gore motho a tseye madi fa a tloganya ditiro.

O SEKA wa ya kwa bogoding ka dikoloto! Ka tswee tswee, tlhomamisa gore fa dingwaga tsa gago di atamela bogodi o ofeditse go reka sengwe le sengwe se o se tlhokang kwa ntle ga se o se jang. O gakologelwe gore le fa o ka tswa o atlegile go le kae o santse o bereka, ga go kitla go diragala gore phenshene e o tla e amogelang e tshwane ka selekanyo le madi a o neng o a gola o santse o bereka.

TLHALOGANYA melawana ya phenshene ya gago mme o bale

dibukana tse o di fiwang gangwe le gape. Kitso ke selo se se bothokwa, ka jalo matlhale ke a a ithathlelang gore ba nne ba disitse jaaka makgarebe a a lesome a a mo baebeleng. Kgato e o tlaa e tsayang go tswa mo tirong o tsena mo bogoding, e bokete mo moweng, fa o sa ipaakanya mo tlhologanyong le ka itsholelo e e tiileng, o ka tloga wa palelwa ke botshelo. O se itirele mathata a a sa tlhokafaleng, ithabe botlhale," Go bua jalo Mme Dambe.

GO BOTLHOKWA go nchafatsa maina a bajaboswa ba gago kgapetsa kgapetsa. Go makgetho a le mantsi a maloko a tlhokafalang basa kwadisa bajaboswa mme se se bake dikgogakgogano mo malapeng le tiego ya go aba madi a bone. Fomo e ke yone e e thusang gore madi a gago a abiwe ka tlhamalalo go sena dipelaelo kgotsa ditlhotlhomiso tse dintsi. O seka wa ba wa dira phoso ya go lotlhanya masika a gago ka go e ithokomolosa.

TLHOMAMISA gore o itse selekanyo sa dikoloto tsa gago pele ga o simolola go ja phenshene. Mefuta ya phenshene e e leng teng, ga o a

Ka maswabi, e rile fa moranang a wela ngogola, go bo go nnile le tatlhegelo ya 20%.

SEEMO SA MATLOLE A DIPHENSHENE BOTSWANA KA PAUL MASIE

Paul Masie, yo e leng mookamedi wa Alexander Forbes o re sedimosetsa ka ditso tsa diphenshene mo Botswana go tloga ka 1984.

"Kgolo ya matlole a diphenshe go simolola ka ngwaga wa 1984 go fithelela ka dingwaga tsa bo 1990 e ne e le bonya mme ebile e sa itsetsepela. Morago ga moo, dikompone tse di ikaegileng ka goromente tsa simolodisa matlole a diphenshene go thusa babereki ba bone. Re simolotse go bona kgolo e e bonalang fela go tloga ka ngwaga 2001 fa letlole le e leng lone le legolo go a feta otlhe mo Botswana la babereki ba ga goromentsa la Botswana Public Officers Pension Fund le ne le simolodisiwa. Letlole le, le tshedidise selekanyo sa 70% ya madi otlhe a diphenshene mo Botswana. Pele ga kwelo tlase ya itsholelo ya lefatshe ngogola, re ne re bona kgolo ya selekanyo sa kakaretso ya 30% ngwaga le ngwaga mo matloleng a diphenshene, mme fa ke ntsha sekai, madi otlhe a godile go tswa go 15 billion Pula ka 2004 go ya go 35 billion Pula fa ngwaga wa 2007 a wela. Ka maswabi, e rile fa Moranang a wela ngogola, go bo go nnile le tatlhegelo ya 20%.

Mmaraka wa bodiredi jwa tsa diphenshene le one o ne wa gola fela jalo, re akaretse batsamaisi ba matlole, babeeletsi ba madi, bakanoki ba mebaraka jalo jalo. Bangwe ba ba eteletseng pele kgwebo e ke bo BIFM, le rona, Alexander Forbes, Flemming Asset

Management, Allan Gray, Legae Investors, African Alliance, le Stanbic Asset Management.

Mo kgwebong ya dipeeletso mo lefatsheng le, madi a diphenshene ke one a a gwebang go feta madi ape fela, ke bua ka selekanyo sa 65% sa diabe tse di mo Botswana Stock Exchange, e leng, 15 billion Pula ya diabe. Goromente o ne a bona fa go le botlhokwa go leka go godisa kgwebo ya tsa madi mo lefatseng leno. Ke gone ka moo lephata la Non Banking Financial Institutions Regulatory Authority (NBFIRA) le simolodisitsweng go tlhomamisa gore kgwebo ya mofuta o e tsamaya ka fa tshwanelong. Mo godimo ga gore matlole a diphenshene a tokafatsa matshelo a bagodi, matlole a gape a na le bokgoni jwa go oketsa ditlhabololo mo lefatsheng leno jaaka tsa maranyane, letlhoko la dijo, go fokotsa dikoloto tsa madi, jalo jalo. Maano a fa aka dirisiwa a ka tokafatsa itsholelo ya lefatshe leno fela thata.

Mathata a a lebaganeng matlole a diphenshene ke gore:

- Bodiredi bo santse bo le kwa tlase. Bagodi ba matlole ba tshwanetse go tiisa ka thata go leka go direla maloko a bone merokotso e e botoka.
- Melao ga e salwe morago sentle, mme le gale go nna teng ga lephata la NBFIRA go a nametsa.

- Bolwetse jwa HIV/AIDS bo amile matlole a diphenshene fela thata pele ga lenaneo la diritibatsi tsa mogare la di ARV le simolodisiwa. Le fa seemo se tokafetse, bothata bo ntse bo teng.
- Re santse re le kgakala go tshwana le diphenshene tsa mafatshe a a tllhabologileng - gotlhe ka tsamaiso le itsholelo
- Goromente e santse e le ene mmeeletsi yo motona mo mebarakeng ya dipeeletso mo gae
- Metswedi ya dipeeletso e santse e tllhaela mo gae, mme se se re pateletsa go beeletsa kwa ntle ga lefatshe, go bo go raya gore dikgoberego tsa dipolotiki tsa mafatshe a sele di ame dipeeletso tsa rona.
- Boitseanape mo bodireding jwa tsa diphenshene bo santse bo tllhaela mo gae .
- Botlhoka kitso jwa sechaba ka merero ya tsa diphenshene le dipeeletso, bo dira gore re seka ra gola, mme gape sechaba le sone se seke se re tseye tsia. Mme le gale ba ba tllhologanyang merero ya phenshene ba itumelele se re se dirang.

Francis Seelo – MOTLHABANI YO O BOINEELO

“Mo moeng wa motho go jwetse peo ya bokamoso jo bogolo, fela peo eo ga e kake ya ungwa, le fa ele gonna setlhare se se godileng, kwa ntle ga bodiredi jo bomolemo...,” Napoleon Hill

Fa motho a lebelela motshwara dibuka wa DPF Rre Francis Seelo, seane sa sekgoa se se reng tatso ya mofine e tokafala le kgolo ya nako e nna nnete e le ruri. Boitseanape jo a bo kgobokantseng mo dingwageng tse a bereketseng letlole ka tsone ga se jo bo kana ka sepe! DPF e ithomile kwa pele gompiano e le ka bodiredi jwa gagwe . Rre seelo ke morutegi wa tsa tlhokomelo ya madi, ebile o mo lenaneong la go oketsa dithuto tsa gagwe.

E rile morago ga go berekela Debswana dingwaga tse di lesome, Seelo o ne a romelwa go berekela DPF ka ngwaga wa 1992 go fitlha jaanong , o ne a tlatlosediwa maemong a gawe a Fund Accountant ka 2006. “Ke motlotlo fela thata gore ke bo ke le modiredi yo o bereketseng Debswana Pension Fund sebaka se se fetang botlhe ,” Seelo o a ipela.

Tiro ya ga Rre Seelo mo maemong a gagwe a Fund Accountant e akaretsa pego ya madi a letlole, dipeeletso, go ntsha lenaneo la ngwaga la madi, tlhokomelo ya dikago tse di rekilweng ke letlole le tse dingwe fela jalo. E re ka letlole jaanong le ikemetse ka nosi, Seelo o tlhokomela le dituelo tsa babereki gape. Seelo ke leloko mo boeteledipeleng jwa makgotla a a farologaneng a DPF e nang le dipeeletso mo go one mmogo le, BDC, Engen, le

MVA. Ke ene a emelang letlole mo makgotleng a.

Seelo o na le seabe gape mo dikomiting tsotlhe tse di ka fa tlase ga boeteledipele jwa letlole ebong komiti ya dipeeletso, komiti ya kanoko ya madi le dibuka, komiti e e thapang ditlamelo, komiti ya kabo madi a bajaboswa le komiti ya tsa babereki. Dikomiti tse ke tsone tse di tiisang tsamaiso ya letlole.

Seelo o thalosa fa ene le baeteledipele ba bangwe ba letlole ba tlotlile go ikoketsa dithuto tse di lebaganeng le boikarabelo jwa baeteledipele, ebile o bolela fa mogare ga bone go na le yo o okametseng lephata la tsamaiso ya melao ya bogogi jwa letlole le go thomamisa gore e salwa morago. Mo godimo ga moo letlole le tholwa dibuka ngwaga le ngwaga ke ba Debswana le kompone ya Delloite.

“Ke rata tiro yame, gape lefelo le ke berekelang mo go lone ke le le itumedisang. Re dirisana sentle fela thata le babereki ka nna. Re lolwapa le le lengwe, mme le nna ke ikutlwa jaaka motho a tsamaisa kgwebo ya gagwe. Maduo a bonatla jwa rona mo tirong e a a iponatsa ka gore

ngwaga le ngwaga re bega merokotso e mentle, fa e se fela kwa ntle ga dikgoberego tse di tshwanang le tsa ngogola. Go a itumedisa gore maloko a bo a beile tshepo e ntsi mo go

rona go tlhokomela bokamoso jwa bone, mme se re se tsaya tsia fela thata!

Fa ke simolola go direla DPF ka ngwaga wa 1992 madi a letlole a ne a tshwara 114 million Pula fela mme erile ka Seetebosigo ngwaga wa 2007, ra bo re setse re a godiseditse kwa go 3 billion! Se se ne sa baya DPF mo maemong a ntlha magareng ga matlole a mangwe a diphenshene kwa ntle ga la ga goromente. Katlego e e kanakana e ke yone e nthotloetsang go tswelela ke berekela DPF sebaka se selelee,” “Kgwetlho e e neng ya re tlela ngogola fa itsholelo ya lefatshe e wa, e fokoditse letlole la rona, mme fela go ne go se maswemaswe ka gore 40% ya madi a rona a ne a le mo gae, gape lenaneo la rona la dipeeletso le fokoditse boima jwa ditatlhegelo.” Seelo o tswelletse ka go thalosa gore boeteledipele bo tswelletse ka go batlisisisa maano a go tokafatsa lenaneo le.

O digela jaana are “Jaaka e le mogaka wa matlole a diphenshe, Debswana Pension Fund e tlaa tswelela e le lone lefelo la mmamoratwa go le berekela go ya ka maikutlo a me.”

SEEMO SA DIPEELETSO MO BOTSWANA KA **MARTINUS SEBONI**

Kompone ya Investec Asset Management ke nngwe ya tse tharo tse di hirlweng ke Debswana Pension Fund go beeletsa madi a maloko, mme tse dingwe tse pedi e le BIFM le Allan Gray mo borarong jwa tsone, Investec ke yone e nang le sebaka se se leele e ntse e direla DPF. Mo dingwageng tse e ntseng e le teng, Investec e ikgodisitse mme e setse e tumile ka bothakga mo mererong ya tsa dipeeletso. Mookamedi wa Investec, Rre Martinus Seboni o re bolelela ka fa ba ikagileng ka teng go tla go nna se

le tsamaiso ya one le le bidiwang Non Bank Financial Institutions Regulatory Authority (NBFIRA). Maitlamo a lephata le e tlaa nna go tihomamisa gore mongwe le mongwe yo o gwebang ka tsa madi o dira jalo ka fa molaong . Goromente le ene o dira ka natla go godisa mmara o ka go adima madi go rotloetsa dipeeletso . Le fa seemo se tokafala, re santse re tshwanelwa ke go dira ka natla gore re fitlhelele seemo sa mafatshe a a tlabologileng,

Se se bothokwa jaanong ke gore re tshwaragane le goromente go batla maano a re ka oketsang metswedi ya dipeeletso ka one gore madi a nne mo gae. Nngwe ya ditsela tse ke go rotloetsa bagwebi go kwadisa dikompone tsa bone go rekisa diabe. Mo nakong eno palo ya dikompone tse di rekisang diabe e santse e le kwa tlase fela thata ka palo ya masome a mararo. Go na le dikgwetlho di le mmalwa tse re lebaganeng le tsone. E e di gogang kwa pele ke gore mmara o ga o gole ka selekanyo se se

Mmaraka wa dipeeletso mo Botswana jaanong o tiile,

baleng sone, le gore seemo sa dipeeletso mo Botswana ka kakaretso se ntse jang.

"Ditso tsa dipeeletso mo Botswana di supa fa kgolo e le teng ya mmara o wa tsa madi, mme le gale ke e e iketlileng. Mmaraka o fa o simologa gone go na le dikompone di pedi fela tse di beeletsang madi, e leng BIFM le Fleming mme ebile BIFM mo nakong eno e ithomile kwa pele mo go tsothle. Kgolo ya palo ya dikompone tse di beeletsang madi e goletse kwa go bosupa fela mo dingwageng tse di fetileng. Ke dumela gore jaanong re le ba Investec re mo maemong a boraro go ya ka bokete jwa itsholelo. Madi a lefatshe lea gwebang mo mebarakeng le one a godile fela thata fa o lebisisa gore re simolotse fela ka di-billion di sekae fela, mme gompieno re bua ka di le masome a mararo. Mo mading a, Botswana Public Officers Pension Fund (BPOPF) ke yone e ithomileng kwa pele ka selekanyo sa 70%.

Mmaraka wa dipeeletso mo Botswana jaanong o tiile, ebile BPOPF le DPF ke bone marena a one ka dipeeletso tse di fetang tsa babeeletsi bothle. Se se itumedisang ka mmara o ke gore goromente le ene o simolotse go o tsaya tsia ka go tisa lephata la puso le le itebagantseng

Le fa phadisanyo ya dikompone e le kwa godimo mo mmarakeng, re bona e le selo se sentle ka gore fa go nang le phadisanyo teng, bodiredi e nna jwa maemo a a kwa godimo. Re bona gape le palo ya babeeletsi mo mmarakeng e oketsega, mme se se oketsa seriti sa mmara o wa rona.

Go ya ka melao ya lefatshe le, dipeeletso tsa madi tse di kwa ntle ga Botswana di beetswe selekanyo se se sa feteng 70% mme mo nakong eno, madi otlhe a diphenshene a a kwa ntle ga lefatshe a balelwa mo go 60%. Mabaka a gore go bo go siame go isa madi kwantle ke gore go re thusa go beeletsa kwa merokotso e tswang botoka teng, le mo mebarakeng e re se nang yone mo gae. Gape go ka re thusa gore madi a rona a bo a babalesegile fa go ka diragala gore mmara o wa mo gae o seka wa dira sentle. Itsholelo ya lefatshe le yone e a tokafala fa re gweba le mafatshe a sele.

Mabaka a mangwe a gore re ise madi kwa ntle ke gore metswedi ya dipeeletso mo gae e santse e thaela, mme madi one a fetile selekanyo sa yone. Go bothokwa gore fa seemo se ntse jalo re beeletse madi kwa ntle go tla gore diabe tsa mono di felele di tura di dirwa jalo ke gore babeeletsi ba madi ba a di lwela.

itumedisang mme rona re le babeeletsi ba madi re oketsega ka bonako. Se se dira gore re felele re lwela bonnyenyane jo bo leng teng jwa kgwebo. Se sengwe gape ke gore le fa ditiro di oketsega, batho ga ba kolekele matlole a phenshene ba le bantsi. Ba e setseng e le maloko le bone ba tlhokafala ka dipalo tse di kwa godimo. Go bo go raya gore matlole a diphenshene ga a oketsege ka selekanyo se se kgotsofatsang. Le fa go ntse jalo, maiteko a ga goromente a go simolodisa letlole le leshe la phenshene ya sechaba a a nametsa.

Ka ngwaga wa 1997 Investec e ne ya thapiwa ke DPF go tlhokomela selekanyo sa 20% ya madi a maloko. Le fa kwa tshimologong re ne re tlamega go beeletsa mo gae fela, mo bosheng DPF e re file tetla ya go beeletsa mo kgaolong ya Aferika. Ke dumela gore Investec e filwe maikarabelo a ka re supile bokgoni mo dingwageng tse re ntseng re dirisana le DPF. Ke ka solofetsa maloko a DPF gore re tlaa tswelela ka natla le ka boikanyego go ba direla merokotso e e kgahtisang."

DEBSWANA PENSION FUND ke letlole la phenshene le le ikemetseng ka nosi le legolo e bile le tsamaisiwa ka manontlhotlho mo Botswana

“DPF e tsamaisiwa ke khuduthamaga e e akaretsang baemedi ba le barataro le bathusi ba bone ba barataro ba ba fefosang botsamaisi.”

Tiny Kgatlwane Principal Executive Officer (PEO) of Debswana Pension Fund (DPF)

Tsamaiso ka thelelo ke nngwe ya dikgang tsa mokatakata fa go tsenwa mo mererong ya go tsamaisa le go tlhokomela madi a maloko. Se se otleletswe ke mme Tiny Kgatlwane mookamedi mogolo wa Debswana Pension Fund fa a ne a buisana le Business Leaders Magazine mo bosheng.

Debswana Pension Fund ke motlapele e bile ke yone e kgolo mo mohameng wa botlhe ba ba ikemetseng ka nosi ba tsamaiso ya madi a phenshene mo Botswana. Gape DPF e tsaya maemo a bobedi fa go kalwa tlhwatlhwa ya matlole. DPF e simologile ka ngwaga wa 1984 mme e ikgapetse serodumo le seriti sa botsamaisi jo bo ko

mankalenkaleng mo lefatsheng la Botswana. Se se kgonega ka mabaka a botsamaisi jo bo nang le ponelopele jwa DPF. DPF e kgonne go fitlhelela kgolo ya madi a a kanang ka 3 billion. Dipalo tsa maloko le boleng jwa tlhwatlhwa di loma seroto tsa lekgotla le letona la ga goromente la diphenshene lefatshene la Botswana ka bophara.

Mo nakong ya gompieno DPF e na le maloko a le 9 600 go balelwa ba ba santseng ba bereka, ba ba tlogetseng tiro, le ba ba akolang phenshene. DPF e tsamaisiwa ke khuduthamaga e e akaretsang baemedi ba le barataro le bathusi ba bone ba barataro ba ba

fefosang botsamaisi. Bontlha bongwe jwa khuduthamaga e ya botsamaisi bo tlhophiwa ke bahiri fa bontlha jo bongwe bo tlhophiwa ke maloko. Khuduthamaga e kopana gane mo ngwageng mme e dira tiro ya yone e thusana le dika-khuduthaga tse di latelang:

Komiti ya (Audit and Finance) ya badupa dibuka le ba madi (Investment) ya tsa dipeeletso, (Benefit Review) ya bakeleka dipelo-katso (Human Resource) ya ba tlhokomelo ya motho. Dikomiti tse tsotlhe di ikokotlela ka botsamaisi jwa ofisi kgolo jo e leng jone botsamaisi jwa tsatsi le letsatsi jwa DPF. 'Re na le dikgantshwane tsa tiredi mo bogoging jwa DPF ba ba bileng ba ntsha ga tshwene ka nako tsotlhe go kgotsafatsa botlhe ba ba amegang. Ke ka moo, ka nako tsotlhe ba ititayang ka thupana go tlhomamisa le go tsenya leitlho la tshekatsheko go tsotlhe tse di amanang le go diragatsa ga dipeeletso, kanamiso ya dikitso, le boleng jo bo kwa godimo jwa kitso mo godimo ga tse dingwe. Nngwe le nngwe ya dika-khuduthamaga e bile e na le makaela-tsela a e a salang morago mo go tseyeng ditshwetso tsotlhe tse di amang ba na le seabe.” Mme Kgatlwane o ne a otlelela se fa a buisana le ba Business magazine.

DPF e na le makalana a kgwebo a (Benefits Administration) la tsamaiso ya dipelo-katso, (Member Communication) la puisano le maloko le la (Investments) la dipeeletso. A ke one makalana a konokono mo mererong ya tsamaiso ya DPF. Mma Kgatlwane a re go tsamaisetsa dilo mo pontsheng le tshalomorago ya tema le dikale tse di beilweng tsa mafatshefatshe ke sone se se kgontshang DPF gore e iphitlhele e le mo seemong se se nametsang e bile serodumo sa yone, se le fa se leng teng. Go sala morago motlhale wa dipeeletso wa Life Stage Investment Model mo go simolodisitsweng ka ngwaga wa 2004 ke nngwe ya maiteko a go tlabolola le go fitlhelela tsamaiso ya diphenshene mo maemong aa tsamaelanang le dikgwetlho le tsamaiso ya segompieno.

Mothale o wa tsamaiso, o lebelela dingwaga tsa mogodi kgatlhanong le dingwaga tsa go tlogela tiro mme o keleke borai jo madi a mogodi a kopanang najo kontleng ga go tsena mo diphatseng tse di ka sekeng tsa laolesega fa go lebilwe dingwaga tsa mogodi. Madi a maloko a tsenngwa mo ditlhopheng go ya ka dingwaga tsa bone mme e re morago a beediwe mo mehameng ya itsholelo e e maleba. Tsela e e dirisiwa gore setlhopha sengwe le sengwe se nne le peeletso e e arabang dikgwetlho tse di lebaneng e bile di tsamaelana le dingwaga tsa bone.

Mma Kgatlwane o tswelletse ka gore, 'Ga re a baya tsamaiso ya letlole fela mo batlhalefeding ba tsa tsamaiso ya matlotlo le mahumo ka nako tsotlhe, re ba tlhoma matlho, go tlhomamisa gore ba tsamaisa dilo ka thelelo, re dira se ka go ba kotela ka motlhalefedi yo o ikemetseng ka nosi watsa dipeeletso. Tsamaiso ya rona ya dipoelo-katso le yone, re e neetse motlhalefedi wa tsa tsaigo go tswa ka ko ntle ga DPF. Le fa go ntse jalo, ofisi kgolo ya DPF ke yone e e lomaganyang makalana le maphata a a farologanyeng se e le tsela ya go bona maduo a a tshwanetseng. Tsela e ya go nna matsetseleko e re kgontshitse go fithelela maitlamo le dikeletso tsa maloko le babeetsi mo DPF.'

DPF e tswelletse ka go nna e tokafatsa ka fa e dirang ditiro ka teng. Mo godimo ga thulaganyo ya Life Stage Model, re

motlotlo ka tsamaiso ya rona ya neelo dimpho bagaka ba tomagano ka puisano mo go meletswang mathe ke bontsi. Mo ntlheng e nngwe Mma Kgatlwane o ne a le bete se molangwana fa a bua ka melawana e e tsamaisang makgotla a diphenshene mo Botswana. O ne a gatelele botlhokwa jwa gore mohiri o tshwanetse a seka a itshunya nko thata mo tsamaisong ya diphenshene ka se se sa tlhokafale ka gobo dikhuduthamaga tsa matlole di nonofile go ka tsamaisa matlole ka bonosi. O ne a otlelela botlhokwa jwa gore batsaya karolo mo phensheneng banne ba loodiwa ba bo ba tlhokodiwa go kgona go tsibogela le go diragatsa dikeletso tsa maloko le ba na le seabe go lebeletse bogolo thata bonokopila le bokgeleke jwa tsamaiso ya diphenshene.

Kwa bokhutlong Mma Kgatlwane o supile fa ba na le tsholofelo mo go reng go simolodisiwa ga molao wa tsamaiso ya makgotlana a tsamaiso ya tsa madi mme e se dibanka (Non Bank Financial Institutions Act), e tla nolofatsa tiragatso le tshalo morago metlhale e e siameng mo tsamaisong ya matlole a diphenshene mo Botswana. O kgothatitse goromente go nna le seabe sa phisego mo mererong ya phenshene. Tiny Kgatlwane o gakolotse gore fa goromente a fisega a bo a kgathala ka diphen%shene o a bo a itlhofofaletsa mokgweleo wa gore e se re ka moso a bo a mekamekana le go tlhokomela batlogela tiro ka bogodi ba ba iphitlhelang madi a bone a tsene

ka gareitsi ka ntata ya ditsamaiso tse di kgopo."

O file sekai ka gore nngwe ya dintlha tse puso e tshwanetseng go di tsibogela ke go pateletsa bahiri botlhe go tlhoma matlole a diphenshene le go pateletsa babereki go kokoanya bontlha bongwe jwa dikamogelo tsa bone. A re mafatshe a mangwe go balelwa le la Aforika Borwa a gatetse pele mo dithulaganyong tsa go sekaseka dikgang tsa motlhale o.

O ne gape a kgothatisa ba na le seabe ka go farologana mo lefatsheng ka bophara go balelwa dibanka, badira-le-madi le goromente go rotloetsa Botswana mowa le mokgwa wa go boloka madinyana a ba a bong ba a tshwere nako le nako. A re se se ka thusa go menagane gore fa batho basa tlhole ba bereka ba bo ka oba letsogo le go itlhomomela ka mefufutso e basa leng ba e ikokotleletsa. Se se ka itsa gore ba nne mokgweleo wa ga goromente. Go ya ka tebego le ponelopele, le go tsiboga ga mme yo o digogang ko pele kwa DPF go solofetsa go menagane gore isago ya maloko le masika e tla atlega ntle le pelaelo epe fela.

E inotswe mo: BUSINESS LEADERS, May/June 2008.

Mosele wa pula o epiwa go sale gale, baakanyetsa bogodi jwa gago

BAFENYI BA KGAISANO YA BOKAMOSO

"Re a le akgola lotlhe ebile re lebogela thotloetso ya lona. Bafenyi botlhe ba kopiwa gore ba ikgolaganye le rona go tla go tsaya dimpho tsa bone. Ba ba nnang kwa ntle ga Gaborone ba re leletse mo mogaleng wa 3614366 ba re fe diaterese tsa bone re tle re ba romelele ka poso. Ipeleleng dingwaga tse di masome mabedi le botlhanong tsa Debswana Pension Fund le rona!"

1. Lebogang Tshidi
P. O. Box 68 Lokgwabe via Hukuntsi
2. Silandeni Ramakhubu
P. O. Box 516 Orapa
3. Moindia Lesetedi
P. O. Box 44 Shoshong
4. Gabofetswe Ngalang
P. O. Box 510 Orapa
5. Wilson Onalethata
P. O. Box 2296 Jwaneng
6. Bigboy Halahala
P. O. Box 2313 Jwaneng
7. Dikgole Ditiro
8. Monnana Tuelo

9. Orman Aron
10. Moses Moeti
P. O. Box 13 Lokgwabe
11. Soonyana Ngande
P. O. Box 29 Rakops
12. Violet Kgaogano Phuti
P. O. Box 980 Jwaneng
13. Tshipidi Moshe
P. O. Box 72 Tutume
14. Otsile Gaaswediwe
P. O. Box 30784 Serowe
15. Ntatiwa Pusoetsile
P. O. Box 865 Letlhakane
16. M.L. Melaetsa
P. O. Box 428 Kang

Dipotso tsa kgaisano

- * Bolela dilo di le pedi tse o ka di dirang go tokafatsa phenshene ya gago?
- * Letlole le simolodisitswe leng?
- * Ke lefe lephata la puso lele tlhokomelang diphenshene?

GA GO NA KOKETSEGO YA DITUELO MO NGWAGENG WA 2009

Fa re lebile ngwaga wa 2008, kwelo tlase ya itsholelo le go sa dira sentle ga letlole, boeteledipele jwa letlole (Fund) bo ne jwa tsaya tshwetso ya go sa oketsa madi a a amogelwang ke maloko a a tlogetseng tiro monongwaga.

Mo bofelong jwa ngwaga wa 2008 (Financial year 2008), dipoloko di ne tsa latlhegelwa ka 7.82% kgalhanong le maikaelelo a letlole a 17.69%.

Tshekatsheko ya dituelo e e latelang e tla dirwa fa boeteledipele jwa letlole (Board) bo kopane morago ga tshekatsheko ya 2010.

DIATERESE

The Principal Officer, Debswana Pension Fund, Ground Floor Visible Edge (BP Building)

The Mall P/Bag 00512 Gaborone, Botswana

MEGALA

Tel: 361 4236/4267/4318/4366

Fax: 393 6239

Toll-free (landline): 0 800 600 681

Email: bokamoso@debswana.bw

NAKO E MALOKO A THUSIWANG KA YONE

Mosupologo - Labotlhanong

0800hrs - 1645hrs (le ka dijo tsa motshegare)

Tebelapele Ya Rona

Ga nna letlole la diphenshene la mmamoratwa la maemo a nthla mo sechabeng sa Botswana ka kakaretso

Maitlamo A Rona

Re itlamo go fa maloko thuso ya maemo a a kwa go dimo, le go tlhomamisa bokamoso jwa letlole ka ditsela tse di latelang;

- Botswerere mo tlhokomelong ya madi a maloko
- Bothakga mo tirong le tsamaiso ya letlole
- Go ruta le go buisana le maloko ka nako tsothle

Setho sa rona - re batla go itsege le:

1. Boitseanape le Boeteledipele
2. Boikanyego le Tshiamo
3. Botho
4. Tlotlo mo malokong
5. Botswerere mo tirong

ISAGO & LETLOLE

PHENSHENE YA GAGO E KGAOGANNGWA JANG?

LETLOLE:
Ke batla go kwalela kwa Debswana Pension Fund gore ba nkokeletse madi, phenshene e ke e amogelang e nnye fela thata.

ISAGO:

Ao? O tsaya gore go motlhofo fela jalo? E le gore o amogela bokae, gape o mo mofuteng ofe wa phenshene?

ISAGO:

Ha! Ha! Letlole, o mpolaisa ditshego e le ruri! Ga o kake wa lora madi mangwe le mangwe fela o bo ore o a neelwe! A mme one a o a amogelang mo bogompienong o itse gore a badilwe jwang?

LETLOLE:

Ke gola P1,200 ka kgwedi mme ke batla ba a okeletsa kwa go P3,000. Ke tlohphile phenshene ya tlhakanelo Botshelo

LETLOLE

Tota o tsaya gore nka dira metlae ka kgang e e ntseng jaana? Le gone o ntshegang?

ISAGO

Tota ga se gore ke a go tshoga, ke gore fela nako tse dingwe le wena o na le go sa tlhologanyeng dilo gotlhelele. Ke a bona gore ga o tlhologanye ka fa phenshene e duetwang ka teng go ya ka dipuo tsa gago. Nte ke go sedimosetse, phenshene e o e amogelang, e tswa mo mading a o a kgobokantseng le merokotso ya teng. Fa o simolola go e amogela, go lebeletwa dilo di le mmalwa tse di farologaneng, jaaka gore o dingwaga di kae, bajaboswa ba gago le bone ba dingwaga di kae, le gone gore go solofelwa le ka tshela sebaka se se kae jalo jalo. Madi a o a kgobokantseng a kgaoganngwa go lebilwe dilo tse tsotlhe, go kopana le gore mofuta wa phenshene ke ofe.

Se se raya gore P1,200 o o mo golang yoo, ke sone selekanyo se o se bolokileng o santse o bereka. Ga o kake wa fiwa madi a o sa a berekelang! O seka wa tshwantshanya dikamogelo tsa phenshene le tsa nako ya fa o santse o bereka. Kwa moepong, o ne o lekanya tiro le madi, ka jalo fa o oketsa bodiredi jwa gago, o ne o na le tshono ya go kopa gore dituelo tsa gago di okediwe ka selekanyo se se tsamaelanang. Mo phensheneng ga go bereke jalo. Itse fa o ja se o se beiling. Go feta foo, ga go na yo o go kolotang sepe.

LETLOLE

Aaah....go a utlwala monna ISAGO. Ke ne ke sa akanya jalo gotlhelele. Go a thusa go itsane le makawana a a tshwanang le wena jaana ba ba ka tlhalosang dilo botoka. Ke lebogela fela gore gone mme ga ke tshwane le motho yo o sa amogelang sepe. Phenshene ya me e a nthusa.